

¶ F ¶ A ¶ R ¶ U S

1880

ՏԱՐԻ ԺԳ. ՀՈԿՏԵՄ. 31.

ԱՍՏՈՒՆՈՅ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԻ պահը Խոյթօնմասը

Ինչու այ իմ սիրտ ինչու են վիճակը ու գլուխդ եկած բաները քեզ
այդպէս շուտ շուտ տիրեցնում։ Ինչու ես ցաւում։ Հաղարաւոր ուրիշ
մարդիկների բազտաւոր կեանքը տեսնելով, ու վայ առլիս զլօնից որ զօտ
դուք առ մացած։ Քեզ միայն բաժին չկայ։ Ինչու ես լաց լինում։ Քո
ձախորդութիւնների վերայ ու ախ քաշում, որ գուշ կարծես աշխարհը
նորա համար ես եկելու որ միայն տրամութիւն ու ցաւ տեսնեաւ։ Ի՞նչ
մի թէ դու յիրտեի շուտ անբադա և շատ խղճացի մարդ ես մնացէս կար-
ծումնեաւ։

Վառմես դու թէ Ես անբաղդ եմ, պատճառ որ ամեն բանի ինչի որ
կալու մեմ, չէ յաջողում, իմ բոլոր հոգացողութիւնները ջանքը, ոչ
խառնութիւնները, որ անումնմ, տեսնումն որ վերջը այն է դուքս պա-
լիս, որ իմ ցանկացած նպատակիս ամենենին չեմ հասնում, Քանի քանի
անգամ իմ ունեցած բաւ լաւ յշյսերովս իմ ինձ համար արած միսիմաշ
բական կարծիքներովս, իմ ունենալու լաւագոյն ազագայիս մասին խա-
րեցայ ու սիրտս վտու կոտրեցաւ. կարծես թէ, այդ յշյսերս ու լաւ
լաւ մօրերս նորա համար են իմ մէջ յայտնեւում, որ իրանց ծաղրածու-
թիւնները միայն անեն և իմ վերայ ծիծաղեն ու անցկենան զնան սիրան
միայն աւելի վիրաւորելով իւրեանց բանեցրած խարերայ հնդրքներով.՝
դոքա այն լու երազներն ենու որոնք երբեք չեն կպտարւում. Հապար ու
միրան դիմում զբի իմ ու իմ ընտանիքին զբութիւնը լուտցնելու բայց
ի վար Շատ գոներ զարկիս ոչ միուլ ինձ չըացւեցաւ Միշտ իմ մըտ-
ած առաջ առ

քումս զրած ու յուսացած բանի մէջ խարւեցայ, միշտ իմ ամենոյն սրտովս ցանկացահին չհասայ ու այլրւելով մնացի:

Ասածներդ Ֆշմարիտ են. բայց արած գանգատդ այն ամենայն մաքդիկների գանգատանքն է, որոց խելքով իրանց համար բոլոր աշխարհում իրանցից լաւ բան չկայ: Յամառութիւնով իրանց մաքումը ու սրտումը զրած բանի ետևիցն են ընկած: մոռանալով, կամ ամենենին միտքները չըերելով: որ ուրիշ լաւ բաներ ևս արդէն ունին, օրոնցից իրանց նման շատ ու շատ մարդիկ զուրկ են: Ինչ որ ունին, աչքներին չէ գալիս: բանի տեղ չեն զնում: հառնեցել են, հառն ունեցել. բայց ինչ բանի որ ցանկանումն աշխարհիս բոլոր բարութիւնը: ամեն բազտաւորսւթիւնը իրանց կարծիքով նորա մէջն է: Սորանիցն են գուրս զալիս մաքդիս սրտի տեսակ տեսակ ծածուկ զժգոհութիւնները: շատ մարդիկների մեզ անյայտ ու անհասկանալի տիրութիւնը: պատճառոր: շատ մարդիկ բանի տեղ չեն զնում: չեն վայելում Աստուծոյ իրանց պարզեած և իրանց ունեցած բարիքը: աչքներին չէ գալիս իրանց ունեցած չնորհքներն ու արժանաւորութիւնները: և այսպէս շատ ու շատ մարդիկ մեծ կորուստ են: ունենում իրանց կեանքը վայելելու կողմանէ: իրանք իրանց համար դառնացնելով իրանց կեանքի քաղցրանցկացնելու շատ ու շատ օրերն: իրանց զժգոհութիւնով իրանք իրանց շատ մեղք անելով:

Այս մէր մոտութիւնում ունեն բոլորը և այդ շոշա է դում: Առ ու ակ թ բոյը ունեն բոլոր կարգութը ու առաջարկը, ուստի զնորդութ գետի ունի են: Գո ժիշտն անու: Մեք պլ ևս պետք չեթ: հաւատամյինք որ մի ամենակարող է եր կայ մը զիսինս եթէ: որ ինքներս ամենակարսղ լինէինք: մեք պլ ևս պէտք է եր վերե մասիկ տայինք Ամենիստաստ մեր երինաւոր հօրք, և թէ որ ինքներս մեր խելքովքմեր լինակը ամենալաւ: կերպով անօրինել իմանայինք:

Այն յոյսերով որ քեզ օրօրում իր ու հանգստացնում: այն զոյսիրդ նման են շատ անգամ տեսակ տեսակ զոյներով փայլող զրի փուշտիկի: երբ որ ձեռքդ տանումես և ուզումես, որ բանես տեսնումես, որ փուլ եկաւ ու ոչչացաւ: երբ որ պու քո ունեցած ցանկութիւններից արդէն քեզ հասած էիր համարում: շատ անգամ հաշիւ շաբած: բանի տեղ չը զրած մի փոքրիկ: մի օչին բան քեզ յետ է շպոտում (փրթավում): երբ որ դու մորումդ այնպէս էիր զրել: որ քո բանը լաւ ես շինել: ինչպէս պետք է: այնպէս կարգի զրել: բայց կամ այստեղ կամ այնտեղ մի սիսալ էիր արել: Ժիմանալով կամ մաքիցդ անգամ մի բան անց չկացնելով: այն սիսալը տեսնումես: որ պատճառ դարձաւ: որ Բոլոր քո աշխատութիւններդ քաշած նեղութիւններդ ոչինչի (փուչի) դուրս եկան:

Բայց—միւս կոզմէն ես մի՛ ուրանար—որ քո կեանքի մէջ բազտաւորս թիւններ ևս ունեցար: որոնք մորթիցք ես պնդ չէիր կացը ել: թէ կունենաս ոչ թէ դու շատ ետևիցն ընկել աշխատել էիր՝ գորա համար: այլ ինքն իրան էր եկել քեզ գաել: այդ բազտաւորս թիւններ մէջ դու քո կողմէն ամենեն մաս չունէիր և երազումդ անգամ չէիր տեսնել: Դու շատ ան-

զամ վասն էիր մոքից անցկացնում ։ որ կարելի է քեզ պատահի ու մեծ մեծ հոգսերով ինքդ քեզ նեղացնում ։ և քո վախեցած վատ բանի տեղը պանկարծ քեզ զարմանցրեց ։ հիացրեց մի անակնկալ ուրախութիւնն ։ յշյ չունեցած տեղից ։ Մոքում մի զբան չէիր ուր մի մեծ բան կամ մի լաւ բան դուրս կցոյ քեզ համար այս այն մարդի հիտ արած բարեկամութիւնից որ մեկ կողմանէ նայելով ։ չատ ուղենալով ևս չեր ։ բայց սրտիդ չատ ու շատ ափորժելի բանիր զարմ արդ մարդոց հիտ ունեցած բարեկամութեանց մջը ։

Այս ու այսպիսի բաներ գու քո կեանքում չատ անգամ տեսել ։ զգացել հասկացել ես ։ Ամեն մի տարին մինչև անդամ ամեն մի շաբաթը ոյզ քեզ պարզ մ ։ յայտնի կերպով ցցց է տալիս ու չես կարող չէ ասել ու ուրանալ ։ Ինչիցն է ուրիմ ։ որ գու այսքան տեսակ բանիր քո կեանքի մեջ տեսնելուց մորձելուց ու սովորելուց յետոյ ևս գեղ չես ինքորացել այնպէս որ աւելի իմաստուն լինելու ։ Ինչ որ քո կեանքում սօրվեցիր ։ ավ հողեղն մարդ բռնըն Աստուծունից էր և նորանից է գալիս մարդիս ։ Աստուծունից են ասում եմ քեզ գալիս ամեն բան ինչ որ մարդիս պատահաւմ ։ այն երկնաւոր Հօրիցդ Որոյ վերայ քո կեանքի համար յատակագներ ասրբած ժամանակդ ամենից քիչ ես մտածում ։ կամ Ասրան միարդ ես բերում այն սպատճառով ։ որ միմյն չատ ցանկալի էր քեզ համար ։ Նորանից խնդրել ու ստանալ այն բանը ինչի որ մոքումդ հաստատ զբել ես հասնելու ։ և ինչ որ քո կարծ խելքովդ ամենից լու բանն ես համարում ։ Եթէ Աստուծու քեզ հօր նման գալութեաբակողդ է ։ ինչի շես ու զումբ բանը այնպէս սկսել ։ որ քեզ ամեն բան սորմեցնող վարժապեսիդ երեխայի նման պարզ ։ հաւասացող աշակերտը զառնաս ։ Ա զումբ գու ։ որ մի ժամանակ կեանքի մեծ վարժատունից զուրո գտու նորա նպատակը մի քիչ ևս չհասկացած ։

Ի՞նչ ևս որ քեզ պատահի ։ Աստուծոյ զործն է ։ Մոքումդ սարբած ո՛ր բանն ևս անյաջող զուրս գոյ ։ սցզ ևս Աստուծոյ արածն է ։ Ի՞նչ բազուաւորութիւն ևս յայս չունեցած տեղից ։ քեզ պատահի ։ Աստուծոյ շնորհն ու ողորմութիւնն է ։ Ամենաին մի ինայեր քո ամենալաւ զյժերդ թափելու պյն բանի ետևից ։ ինչ որ քեզ համար բարի է երկում և այդ մտքով օգտակար բայց ոչ մի ժամանակ հաստատ մի զնիր մոքումդ ու ուսով զլիով մի հաւատուլ ինքդ քեզ ։ թէ այն բանն է քեզ համար իսկապէս ամենից լաւն ու բարին ։ ինչ որ գու այնպէս ես տեսնում ու հասկանում ովլ բոլոր աշխարհիս ։ հօր նման կարգադրութիւն տուող վերին Իմաստութեանը հաւատար բոլոր սրտով ու մոքով ։ Քանեցուր քո բոլոր ինելքը ամենայն հօգացողութիւն արա ։ ջանք ամենաին մի ինայիր քո կոլմից ամեն աշխատութիւնն ։ ամեն ծանր զործ անելու ։ ազնիւ նպատակների հասնելու համար ։ բայց չինի թէ մոքումդ զնես քո սրտիդ ցանկացած բանին անդատձառ հասնելու ։ և ինքդ քո միջում ասելով քեզ թէ ։ մարզումն զրածն ինչ ուզումէ լինի պետք է կատարեմ ։ և այդ համառ ու թիւնովզ

հորցնեմ քո բոլոր հանգստութիւնզ քո բոլոր արդէն ունեցած բազտաւ առութիւնզ Միտք արան որ բոլոր աշխարհիս մէջ Աստուած է զործ տեսնում միտք արան որ ամենայն բան նորա ձեռքում լինելը քեզ համար մի մեծ բազտաւ որութիւն է քո ցանկութիւններդ համար կատարել թշ մի բան մի սկսիր ոչ մի բան մի վերջացնիր գնէ համար մաքումի պատարագ մի անիր թէ այսպէս կանեմ քո ապագայի համար մաքումի պատարագ մի անիր թէ այսպէս կանեմ այսպէս կանեմ որ վերջ լաւ լինի քո ապագայի համար որ նախագիծ եր շինելու լինիս ինքնդ քեզ ասա սուրբ զբքի այս սոկի խօսքերը թէ և յայտնէ թէրով առաջն ճանապարհներու այստ նոր վեր թէր պարհ ունենալ կամ ոչ մի որ ոչ մի բանի մէջ միայն իւր վերայ յոյս չէ զնում զիտենալով որ առանց Աստութոյ բան չի լինի նա ոչ մի ժամանակ չի կորչել Այս բանի Աստութոյ է առաջնարդութիւն

Ա՞զ է որ ուրիշ կարծիքի է զնում և եթէ այդ ժամին կարծիք չունիս ու չես ևս կարազ ունենալ ապա ինչի՞ համար ես այնպէս ապրում և այնպէս զօրծ տեսնում որ կարծես թէ ամեն բան քո ձեռքդ է Թիշի՞ համար ես բոլորովին հաւաաացրել ինքդ քեզ թէ քո ուժից քո ինել քից քո ձեռքից շատ բան կգայ և դու այնքան իմաստուն մարդ ես որ միայն ինքդ ես իմանում թէ թէ պէտք քո խաղաղութեան քո սրտի հանգստութեան համար ինչո՞ւ ես կոփւ տալիս քո վիճակի քո դրութեան հետ ինչի՞ ես տրանցում երբ որ քո մաքումի զրածները զուր են զուրս գալիս ու քո ունեցած յոյսերդ չեն կատարուում

Հա ան բան Աստութոյ յեւն է նոր բան է նա և առաջնորդուն Սրահի վրա ցանիք քո ցանգ բայց նորանից ոյնաւեղից վերևից սպասիք ու յոյս ունեցիք ցանքիդ զուրս գալուն ու համելուն զինիք բայց նորանից ոյն տեղից վերենից յոյսդ դիք պաշտպանութիւն զանելու մը բրկից կրակից ջուր կոխելից քո ապագայի համար մաքումի բաներ ասրբիր բայց մաքումի հաստատ մի զնիլ որ անոտանատ պէտքէ յաջորին այն ևս մոքիցդ անցկացրու որ քո ցանկութիւնների բոլորովին ներհակը կարելի է պատահչի պատճառ որ ամեն բան Պարզագործ Տնօրինութը Կառավարողն ու Առաջնորդողն ամենից լաւ է իմանում թէ թէ ինչ է քո կամ ուրիշի համար ամեն բանից լաւ Պու ևս փող աշխամիք զու ևս այս անցաւոր աշխարհիս ժամանակաւ որ կալքի տէր եղիր բայց նորանից այն տեղից վերևից իմացիր թէ քո կոյքդ քեզ համար շահաւոր էր թէ անդործ մի մեալ բան արան անհոգս մի լինիր ձեռքիցդ եկած բանն արան մի թողնիլ բան յառաջացուր բան զուր բեր բայց նորանից սպասիր օրհնութիւնը

Այս բանի առաջնորդուն Աստութոյ է Աշխարհիս մէջ պատահմանը ասած բանը չկայ ամեն բան մինի հետ կապ ունին իրեւ պատճառ ու զործ ամեն բան իւր պատճառն ունի և այն պատճառիցն է զործը յառաջ գալիս պատճառը որ չինէր այն զործն ևս չէր լինիլ որին պատճառն ու զործը մինի հետ կապ ունին Ամեն բան կարգի զոող

կառավարող ու առաջնորդող աստուածացին յաւիտինական իմաստութիւնն աշխարհին ամեն բանը լին որ կոյս եւ թորհրդի մէջ բարձականակած ունի ու անօրինութիւն և յառաջ է առնում և Արքան ի նշ գործի և որ կոչեաց անելու մի՛ անիլ թե բաղադրա այնպէս կողաաահին որ կայտղի բանս այլ այն միաբ արաւ որ աստաւածային իմաստութիւնը որ ամեն բան զիտում ու քննում է նաև լաւ համարին ու յաջողութիւնն անենա գործում կը Ասքում մի՛ դնին որ յաջող ուստահ հմանցից բանդ յանու զայ այլ միոցն արանի կատարիր քեզ վերաց զբան քա պարտականութիւնն անելու մացած ամեն բանի մէջ քո երկնաւոր Տերզդ թող հզու անելու Աստած է ամեն բանէ առաջնորդ և ան ինչ որ զինուամէ աշխարհական առանց սրբան չէ լինում ինչ որ կոյս աշխարհին երեսին ինչ որ սեւեղծած է Քը անուրանալի թագաւորող սուրբ ունիւ ուրիշն պատահ մնանք կամ զիտուած ու որ աստանենք զատարկ ենաք են նոցա մէջ ու ինելք կայ ոչ միոց կոյր պատահ մունքը չէ որ երկնային մարմնների ճանապարհները սահմանել է այն ճանապարհները ու որ պէտք միշտ ման կանոնաւոր կերպով ուստահ մունքը չէ երեխրու ուստոյա տուողը որ նշանակած ժամանակամիջացներումը օր ու զիշեր ունենայ որ զարնան արեգակը հաշուած բռուեմ կայ մօտենայ որ ամստ վայ ենելոյն անխախա աշունը դայ իսկ աշնան ետեկը միշտ ձմեռը ու երկրին արարած ներն ինչպէս որ պէտք է այնպէս լաւ յագած զան իւրեանց զործակա ապրութիւնն աճում ու հանգստաքիւնն ունենան Այս անկեանք մի ան կենցան մեքնոյական զործակատարութիւնն չէ քո մարմնոյ շինուածքի ներսն որ արեւնը շատ ու շատ երակներով զէպի քո խիող սիրող է զա լիս ու դարձեալ յետ իսկելով մարմնիք ամենաչեռու անդամների մէջ վազում գնում որ զարմանալի կերպով զգոյարաններիցզ զոյզ նուրբ ճկեր են ձզգում գնում քո ներսի կողմի հիւսուածքի միջովը Այս անկեանք զիտուածի կամքով չէ որ արծին թեկեր է արած շատ բար ձրներումը թոշելու ու ձկանը լողալու թեկեր որ ծովի խորեր տակերը անց կենայ զիտուածի խաղ չէ որ մի թուփ ունենուամէ իւր վերայ փու շեր որ պազատու ծառը իւր և ոչ ուրիշ պտու զեկը է բերում և վարդի թիւերի վերայ ու թե ուրիշ ծաղիկներ այլ վարդեր են զուրս զալիս ու բացցում Եթէ ոչ բանական աշխարհում ամեն բան շատ իմաստուն օրէնքներով է կարդապրուած մի՛թէ կարծումն զուն որ աւելի բարձր ու բանական հոգիների աշխարհն աստուածանից անտես արած կիմին այն Աստուածանից օր ինքն ամենավսեմ Հոգին է Այստէս որ լինէր այդ կնշանակեր որ ինչ որ հող է և մի կարծ ժամանակից յետոյ հող զտուալու բանն առա մէջը կեանքի զարմանալի կարդ ու կանոն կայ բայց ընդ հա կատակն ինքնուրզն զործունեւութիւն ունեցող հոգիների թագաւորութիւնի վրայից բարձւած պէտք էր լինէր ամեն բան կառավարող Աստուածոյ ձեսքը ու բոլորովին յետ քաշւած ու անուն ուղղու հուսուր բարդ

լուսավունաց եւ ամեն բանէ առ շնորհած վայրի վեց կամ համար կամ քո վիճակդ ևս տնօրինողը նա է ու ուժեւ դու ես քո վիճակիդ ստեղծողը այլ առուր Աստուծութելու որ քեզ աշխատիչք է բերել ուր քեզ պէտքէ գա ամիաբանի այնպիսի բարձր երջանկութիւններին կատարելու թիւնների հասնելու համար որոց համար երկնքի տակը յարմարաւոր անուն զանել ու տալ չենք կարող, Մարդու և բալոր մարդկային ազգը այս աշխատիչամբ մի բարձր կոչման համար է դաստիարակվում քայլու այս գասահարակրութիւնը այն առաջակ մեջ գտնելու եւ այն տեսակ մեջ՝ մեր կիոնքին մեջ պատահելու մեր զինին գտնու բանելն են որ ամեն մի մարդու ինչ վիճակի մեջ որ իրան գտնելու որ է այն զրութեան փարձն է առ անում կամ ինչ որ իր կեանքի համար իրան զինին որէ տք է զայտ այն է իրան պատահում, Այն ազգինը որ յայլ շուայլ ու փարմամ կեանք անց կացնելով իրեանց արժանաւ որութիւնը կորցնութեն, կամ որոց քաղաքացիը անսերելի կամապաշտութիւնից վատանու մեն, ուստիրազմի սորտափելի ազմուկն ու չի ութն զգուատինում, նոցա վերայ զարձեալ ոյժ բերում, նոցա նոր սիրտ ատիխ, նոցա քաջ հօգին զարթեցը նում, հասարակաց թշնաւառութիւնը սպանում նոցա մեջ եզած կամու պաշտութիւնը և այն առարինութեանը որ քաղաքակուն մորով միտափրատ և միահոգի լինելու զգացումի մեջն է իւր արժանաւ որ տեղն ու նշնուե կութիւնը տալիս, Չափից զուրս իրան մեծ մարդ կարծողի, ու իւր նման մարզաց բանի տեղ չդնող գոռոզի ատիխ, և զգուելի տեմրաբանաւ անութիւնը կոտրում յանկարծ պատահած թշուասնութիւնը, ծնողաց աշխարհաւեր ու կայսյանասիրութիւնը կոտրում շատ անգում զաւակների անժամանակ հազ մտնելը բայց հեզ ու խոնաշ սրտով մոլոցին բարձրացնում տատուածային ողորմութիւնը,

Միտզ բեր ավ մահկանացու մարդ, քո կեանքի ամենալաւ օրերը, երբ սիրտց ուրախութիւնով լցուած էր և ինչպէս ափնդ պինդ էր իւփում որովհետեւ բաղդաւորութեան մեջ էիր առանց քո աշխատութեան ու անց նկալութիւններ քաշելու, առ անց չարչարանքի, — ու այդանու ճանակի Աստուծոյ մատը, Միտզ բեր այն օրերը, որ զու ուրախութիւնից հիանումէիր ամեն բռնած գործիդ յաջողութեան մեջ տեսնելով Աստուծութիւնը, որ քո վերայ իւր բարիքն ու բարութիւնը թափութերու քեզ երջանկացնում, — աիր շատերը քեզ պէս զանք ու աշխատութիւն չեին ինույն լաւ օրերի համանելու համար քեզանից պական հոգացողութիւններ չեին արել, բայց պրտ լաւ օրերը շունեցան, Աստուծոյ առաջնորդող ձեռն էր պատեղ և Միտզ բեր վախով ու կասկած ներով լցուած օրերգ, երբ սիրտց կոտրած զիշելովոյ նման մութ ապազան մեղ վերայ էիր նայում, աչքերգ սառած և մեսնելը քեզ համար աւելի լաւ էիր համարում քան թէ ապրելը — հի ասա, ասա ինձ, ինչն էր քո կեանքիդ պոճինկներն քակող, բաց անողն, ինչն էր քո, ամեն կողմից որտիդ պատած, տիրութիւնից մոլորւած ու զուարած զրութիւնիցդ

Հանողը, Միաբդ բեր թէ՛ ի՞նչպէս շատ անգամ։ Վեպից նպակլով, ոյն բոլորովին աննշան բաները, որ զու բաժի տեղ հացիւ եփը զնում։ Քո կեանքեղ քննթացքի վերոց շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցած և քո զրութիւն զարմանալի կերպով փոխեցին։ Այստեղ ևս իմացեր, որ Աստուած կամ։

Անց կացած ժամանակը, որոց սկիզբը դանել չէ կարող մարդու։ Աստուածոյ առաջին մի բաց գելքի նման դրած է։ Նա զիւէ այն մի իսնաւոր աղբի բաների հասանքը նա է անօրինողը—այս ամեն բանի ամենավագը մի մասն անգամ դռւ չես կարող տեսնել։ Քո աչքերից ծածկւած է։ Ուրեմն անմիտ մի համարձակութիւն չէ քո կողմից, երբ որ զու քո կեանքի մէջ քաշած բաներում վրդուում ու տրանջում նախախնամութեան կարգի ու ընթացքի վերայ։ Քո գանգատելու արանջալդ յայտնի կերպով վառ խօսել չէ Աստուածոյ ամենազիտութեան վերայ։

Ապագայ, ժամանակները որոց վերջը մարդիս տուած չէ իմանալ, և որոց մէջ մարդս ու զիւ մի բան ամենին չէ կարող տեսնել իւր մարդով։ բացի զիշերվայ ահազին մութից։ Աստուածոյ առաջին մայիսի առաւօտվայ նման պարզ ու պայծառ են։ Այս օրվան մոքերը, զգացութերն ու գործերը միւս օրերի տարիների ու զարերի մէջ յառաջ եկած միլիոնար իրողութիւնների պատճառներն ու ազբիւթեան են։ Աստուած զիտէ, բայց քո միտքից ևս զեռ չէ անց կենում ու չես կարող սրտիդ տուն տալով հասկանալ։ Ու զու, կարճատես մարդու մարդու մեր ամենի հօր կարգադրութիւնները, քո տրամաւթիւնից ու զժգոհութիւնից մէջ քեզ անախորժ օրերումդ։ Քննութեան տակ ես ձգում։ այն տմենիմաստ ու ամենաբարի հօր, որոյ անօրէնութիւններն այն խոր միտքն ունին, որ ամեն մի մարդ բոլոր մարդիկների բազմաւորութեան համար աշխատի։ ու ամեն մարդիկը միասին միայն մի մարդի բարորութեան համար իւրեանց խելքը, ոյժը, ջանքը, շնորհքը բանեցնեն։ Ո՞ր տեղիցն է պստիկ մարդու զ այդ մեծ երազներ տեսնելը այդ զինիցդ շատ մեծ բաներ մաքիցդ անց կացնելդ ու բերանիցդ հանելը։ ինչ զմ ողորմելի վաղս այ օրն առաւօտին ինչ բաներ կարող են պատահել, պազքանին անգամ խելքդ չէ հասնում։ որ առաջվանից, ասէիր։ Եւ ինչո՞ւ համար սցովէս քիչ վատահութիւն պէտք է ունենաս նորա քեզ ամենպէն իմաստութիւնով առաջարկելուն վերայ։ Նորա, որ քո նպատակը որոշել է, երբ որ զու ո՞ր տեղ էիր, զեռ ևս աշխարհք չէիր ծնած։ Մարդա աչքը փակ, կուրի նման իւր ձգտումների, զրգութերի չետն է խելքով մտքով ու մանաւանդ սրտովը, և այնպէս ես գործ է տեսնում։ Հատ անգամ ինքն ևս չզիտէ թէ։ ինչ է անուեմ։ իսկ ոչ մի ժամանակ չզիտէ թէ։ ինչ է անուեմ։ իսկ ոչ մի ժամանակ չզիտէ թէ, ինչ կզայ ձեսքիցն, կամ ինչ կընկնի ձեռքը, Մի խօսք միայն, որ բերանիցը հանումէ, մի բան միայն, որ միամտութիւնով անումէ, շատ անգամ պատճառ է զարնում։ երկար ժամանակ քաշով։

շատ ու շատ մեծ մեծ բաներ դռըքու դալու այն բանի տակից որ քանի զը-
նումէ, մեծանումէ ու առ ելի չեռուները զնում: Թուլում: Ովկէ իմանում
թէ, զորա վերջն ինչ զուրս կզայ: Աւրեմ աշխարհիս մէջ անհան բան
ամեննեին շկպյ: Մեր աչքին շատ պատիկ պատահմանը երևեցող զիսպաւ-
ծից յառաջ են եկել արդէն շատ մեծ զիւտերը, հզօր թագաւորութիւն-
ների շատ մեծ նշանակութիւն ունեցող չիմանկան փոփոխութիւնները որ
եօթն պորտից շատ այն կողմն են գնացել, հասել և ով զիտէ երբ աշ-
խարհիք դալու, թռուների թռուներին բարիք, կամ սարիք բերել:

Դուք, որին նախանձն ու զրգարառութիւնը հալածումէ, դուք, որոյ արժանիքը, արած ծառայութիւնները, կատարած գործերը չեն ճանաչում, ու նեցած առաքինութիւնը բանի տեղ չէ զրւում, սիրա ու զօրացեր. Օրը կդայ, քո զրգարառուները կխոյտառակելին ու ամօթով կմնան. Ժամանակը կդայ, որ քո անմէջութիւնը կյայտնէի, կարդարանաս ու կփոյմու, քո ունեցած առաքինութեան համար արժանաւոր պատկը քո թշնամիներդ իրանք կչարկագրէին. քո զուխող զնեի:

Աստւած ամենայն բան արգարութիւնով է անում, Սարսափիր ու զաղա, բարեպաշտ, առաքինի ու սուրբ ձեացող մեղաւոր: Եթէ որ այսօր իսկ աշխարհը գեռ ևս քո երեսի վերաց ծածկած զիմակդ չէ հանում, քո սև դործերը չէ յայտնում.— մի՛ կարձիր թէ, այն է որ տմենայն բան ծածկւած կմնայ, որ զու ևս չանդիստ կմնաս, որովհետեւ աշխարհիս կարզի ու օքնքի մէջ այնպէս է սահմանւած, որ եղած բաներն, որտեղի ևս ծածուկ կերպով արած լինին, որչափ ևս ծածուկ պահին, իրանց հետեւանելներն վերջապէս լցոյ աշխարհի առաջ ու էտք է հանեն, ինչպէս որ ծովը եւր մէջը ոչ մի անկենգան մարմին չէ պահում, ոյլ գարձեալ ափն է զուրս ձգում: Զուրս ևս ջանք անում ոյժ բանեցնելու չանգամանքների վերաց, յաղթել շես կտղող, կեանքի մէջ պատահած բաներն են իշխանու-

թիւն բանեցնում՝ Նոքա են կառավարողները, իրանց ունեցած ուժն ու իշխանութիւնը աւելի մեծ է, Եթէ որ մենք աւելի ուշ զնէինք մորդիկ. ների վիճակին ու Նոցա պատահած բաներին եթէ որ մեք մեր կեալքի մէջ անց կացած բաների մին մինի չետ ունեցած կասի վերայ ուշաղրութիւնով նայել կամենայիմք, մեծ հիացումով պէտքէ տեսնեինք ու հասկանայիմք Աստուծոյ իմաստուն առաջնորդութիւնն ու կառավարութիւնը, և երկրպագութիւնով պէտքէ վերև մարիկ տայինք անքնների հակի վերայ. ինչ որ կցանի մարդու այն կհնձի, Աչ մի մարդի խելք ու հնարագիտութիւն այնչափ զօրութիւն չունի ոչ մի խորամանկութիւն այնչափ մեծ չէ կարող բանել (բան անել), որ Աստուծոյ արդարութեան ճանապարհի մէջ մի ամենափոքրիկ փոփոխութիւն կարող լինի անել.

11.----3-- 5-----5-----5-----5-----5-----5-----5-----5-----

Աերջապէս Երկնոյին Դմաստութեան Նովատակը Մարդկոյին Հանգա-
մանկները տնօրինելու ու Կառավարելու մէջ՝ մինչեւ անգամ մեր մեղքերի
պատիքը մեզ տալը՝ ամենիս համար զարձեալ ուրիշ մի բան չէ, բայց
եթէ բարերարութիւն, որ Նորից, մեր թողած առաքինութեան ճանա-
պարհն ընկնենք, Այսպէս Աստուծոյ տնօրէնութիւները, Նորա Ճանա-
պարհները մեր Երկնաւոր Հօր անիմանալի սիրոյ Նոր Նոր ու Հրաշալի գոր-
ծերն են միայն Պատճառ որ Նա Կամենումէ, որ մէն մ. Տորդ և Շշմա-
րիտ երջանկութիւնի արժանանայ, գորա համար է մեզ կեանք տուել,
գորա համար է միայն մեզ մասնակից արել Քրիստոսի տուած երջանկա-
ցնող ուսումների աւ

Այսպէս է կրթում և մեծացնում ամեն մի հայր իւր զաւակին, որին
իւր անձին նման է սիրում: Եւ բարի ու խելացի զաւակը բոլորովին հա-
մազած լինելով հօր իւր վերայ ունեցած սիրոյն չէ տրամադմ նորանից,
վատ չէ ասում նորան: այլ, բոլոր սրտով հաւատալով յանձնումէ
խնասութեանն ու բարութեանը նորա, որ իրան իրաւառողն ու դաստիա-
րակելով մեծացնաղն է: Գոհ սրտով իրան սիրող հօր ձեռքից ընդունու-
մէ նորա սիրոյ պարգևներն, նշյալէս շնորհակալութենով ընդունումէ
նաև նորա զգուշացնող ծանր խօսքելն ու խիստ վարժութքը: Վայելումէ
ուրախ սրտով այն ամենայն բարիքը որոնք հայրը իւր փոքր հասակի մէջ
զեղեցիկ ծաղիկների նման իւր ման եկած ճանապարհների վերայ ցատումէ
ու փառմ: յանձն է առնում նոյնպէս իւր ուժերի համար ծանր այն
կրթութիւններն, որոնք հայրն իրան պարտաւորումէ անելու թէե ինքը,
փաքը լինելով: զես եօ չէ կարող հանկանալ, թէ այս ամեն բանը, որ
կատարումէ: հօր խօսքը դեանին ձգել մաքիցն անգամ անց չկացնելով,
մի օր իւր հասակն առած ու կատարեալ մարդ դարձած ժամանակն, ինչ
օգուտ կրերի իրան:

Հայութիմ Արքինաւոր յաւիտենական հմաստուն Հայր, ես սրտով հանգիստ եմ, ինչ ևս որ պատահի ինձ և ինչ ևս որ ինձ, կամ իմ սրտին մօաթիկներին սահմանած լինիս, ես Քո ձեռքի տակից Քո հաւատարիմ

Չեռքի տակից շեմ գուրս գալու Դու ինձ միշտ ուզիղ ճանապարհով
կտանեա, ի՞նչ ճանապարհներով ևս կատակաս, որ ես ման զամ, զիսեմ,
ով սերազան բարութիւն որ ամենը ևս ինձ զեսի երջանկոթիւն պէտք
տանեն, Դու այս աշխարհու այնակո ցեղեցիկ ու զրահը կերպով եօ զար-
դարել, որ մեք նորա մէջ Քո բարութիւնն ենք տեսնում ու ճանաչում
Ուրիմ աշխարհու շատ անզամ մեղ համար փշամից ճանապարհներ պէտք
ունենայ, որ բարերավին նորան անձնատուր չինէինք. պէտք սառն կեր-
պով մեզ իրանից յետ մզի, չեռացնի, պէտք սիրաներս իրանից կորի
որ միաբներս բերենք որ ոչ թէ իրան, պէտ մի աւելի բարձր աշխարհի ու
կեանքի ենք պատկանում, Դու ես առաջնորդում ինձ իմ ճանապարհնե-
րիս մէջ Քո խորհրդանք ու վերջը փառքով ինձ բնութանում, — ԱՌ ունիմ
ես երկնքումը, երկիխ վերայ ևս Քեզանից ջոկ ուրիշին շեմ ուզում, —
Եթէ որ իմ մարմիս ու հոգիս ևս մոշի, բայց և պատես, Ա. տաւած իմ,
իմ սրախ զօրութիւնն ու իմ բաժինս Դու ես յաւիտեան, ու զանազան ցանցնեան
ուստի ոչ մու ու չու ու յանձնոր զանուշ աշխատ Գլուխու Ա. Ա. Հայուս
ունան հոգեցնութան ծառու ուն վայլու որ ունենայ աշխատ անձ
ունան ազու ուն վայլ ու անձ ու անձնում ուն վայլու ման մին
ու ուն վայլ ուն վայլ (Արքան՝ 1880 Երանելքը),

Ուսուցման առարկաների բաշխութեան համար երկու կառ-
ելեգ կողմեանի, — առաջին վերաբերութիւնը այն ներքին կապիւ որ ու-
նին առարկաները միմեանց չետ և երկրորդը՝ ու սուցուզ վերաբերութիւնը ունի

Առաջին գեպբում այս ինդիքին ենք հանդիպում թէ ո՞րն է արկեօք ա-
ւելի լաւ, — հոգեցնութան առաջ զրութիւնը թէ յաջուրականը, Յորիշ
և օպուզ ասենք, ո՞րն է լաւ արդիօք ունուցման բոլոր առարկաները մի և
նոյն ժամանակ ունուցնել դասաւորելով նոցա ծաւալը աստիճանաբար
ընդարձակուող շրջանակների մէջ որաց կետրոնը ընդհանուր և եթէ
կախ մի քանի առարկաներ ունի ցանել միասին (զուգընթացպարար) և յե-
տոյ սկսել մի այլ առարկայ, ու այսպէս շարունակել ակնացնելով միշտ
մի նոր առարկայ զենի սրաշեալ ժամանակամիջոցնեան դպրութան լուսու

թէաես և այս կողմից մանկավարժական ամենակարեւոր ինդիքներից մէս
կըն և և առանձին ու շաղրաւթիւնն արժանի, սակայն այստեղ դորա մանը
բամասն բացատրութեանց մէջ մտնելն աւելորդ համարելով, այժմոնը միշտ
այն կասենք, բարրական գպրոցներում (Յ—Գ բարվաց ընթացքով) համա-
շնորհուուն զրութիւնն է աւելի օգտակատ համարում, իսկ դպրոցի աւելի
զարգացած տստիճաններում՝ յաջորդ-ինը:

Ուրիմ տեսնումնենք որ տարրական կամ ծիսական զարուցներում ուսուց-
ման առարկաների բաշխութեան հոգեցնութեան է, իսկ ժիսկաններից բարձր
դպրոցներում՝ յաջորդ-ինը, յաջորդ-ինը անձն ուն անձն առանձն առ մերժմանը